

ΕΦΕΣΗ ΚΑΤΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΡ. 99/2022

15 Μαρτίου, 2024

[Γ.Ν. ΓΙΑΣΕΜΗΣ, Λ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΥ, Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ,
Δ/ΣΤΕΣ]

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ

Εφεσείουσα

v.

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Εφεσίβλητης

*Π. Πολυβίου μαζί με Μ. Αντωνίου (κα) και Ι. Γεωργιάδου (κα), για Χρυσ αφίνης &
Πολυβίου ΔΕΠΕ, για Εφεσείουσα*

Ρ. Πασιουρτίδου (κα) για Άντης Τριανταφυλλίδης & Υιοί ΔΕΠΕ, για την εφεσίβλητη

Η απόφαση του Δικαστηρίου θα δοθεί από τον Δικαστή Γ.Ν. Γιασεμή.

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΓΙΑΣΕΜΗΣ, Λ. Η παρούσα έφεση, με εισήγηση των συνηγόρων των μερών και τη σύμφωνη γνώμη του Δικαστηρίου, ακούστηκε, συγχρόνως, με την

ΕΛΔ Αρ. 146/2021, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου ν. Τράπεζας Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ. Τούτο, δεδομένου ότι εδράζονται στα ίδια εν πολλοίς γεγονότα, αλλά κυρίως στις ίδιες αρχές δικαίου. Έπειτα, οι διάδικοι είναι ίδιοι και στις δύο υποθέσεις. Ωστόσο, κρίθηκε ορθό, όπως στην υπό εξέταση έφεση, εκδοθεί ξεχωριστή απόφαση, για τον λόγο ότι πρωτόδικα η προσφυγή εξετάστηκε και αποφασίστηκε από άλλη Δικαστή του Διοικητικού Δικαστηρίου, από ότι η προσφυγή στην οποία αφορούσε η προαναφερθείσα αναθεωρητική έφεση.

Εν πάση περιπτώσει, η παρούσα έφεση στρέφεται κατά της απόφασης του Διοικητικού Δικαστηρίου, (το Δικαστήριο), ημερομηνίας 27.5.2022, στην προσφυγή αρ. 960/2014. Με την εν λόγω απόφαση είχε επικυρωθεί η διοικητική απόφαση της εφεσίβλητης, Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, (η Επιτροπή), ημερομηνίας 28.4.2014, με την οποία επιβλήθηκε στην εφεσείουσα, Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ, (η Τράπεζα), διοικητικό πρόστιμο, συνολικού ύψους €950.000.-. Είχε προηγηθεί, στις 4.2.2013, απόφαση της Επιτροπής, στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώθηκε ότι η Τράπεζα είχε προβεί σε αριθμό παραβάσεων προνοιών διαφόρων νομοθεσιών,¹ στο πλαίσιο της επένδυσης της σε Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου.

¹ Ο περί Δημόσιας Προσφοράς και Ενημερωτικού Δελτίου Νόμος, Ν. 114(I)/2005, ο περί των Πράξεων Προσώπων που Κατέχουν Εμπιστευτικές Πληροφορίες και των Πράξεων Χειραγώγησης της Αγοράς (Κατάχρηση Αγοράς) Νόμος, Ν. 116(I)/2005 και ο περί των Προϋποθέσεων Διαφάνειας (Κινητές Αξίες προς Διαπραγμάτευση σε Ρυθμιζόμενη Αγορά) Νόμος, Ν. 190(I)/2007.

Ένας ήταν ο κυριότερος λόγος ακύρωσης που προβλήθηκε από την Τράπεζα κατά της πιο πάνω απόφασης της Επιτροπής, ο οποίος και απορρίφθηκε. Εξ ου και η παρούσα έφεση. Συγκεκριμένα, η Τράπεζα είχε εισηγηθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβίαζε την αρχή της αμεροληψίας, όπως αυτή ορίζεται στο *άρθρο 42 του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου του 1999, Ν.158(Ι)/1999, (ο Νόμος)*. Ο συγκεκριμένος λόγος, βασίστηκε στη θέση ότι κατά πάντα ουσιώδη χρόνο, η Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Δήμητρα Καλογήρου, «ήταν εμπλεκόμενο μέρος σε διένεξη και/ή διαφορά και/ή αντιδικία» με την Τράπεζα. Ως αποτέλεσμα, η συμμετοχή της στην κρίσιμη συνεδρία της Επιτροπής, ημερομηνίας 28.4.2014, κατά την οποία λήφθηκε η υπό αναφορά απόφαση, καθιστούσε τη σύνθεση της τελευταίας, πάσχουσα, καθότι εξέλειπαν τα απαραίτητα εχέγγυα αμερόληπτης κρίσης από μέρους της κατά παράβαση της πιο πάνω αρχής.

Επιπρόσθετα, με πρωτοβουλία των συνηγόρων της Επιτροπής, υποβλήθηκε, ότι η έγερση του συγκεκριμένου λόγου ακύρωσης για πρώτη φορά, ενώπιον του Δικαστηρίου, ήταν δικονομικά απαράδεκτη. Όπως έχει, περαιτέρω, η σχετική εισήγηση, η έγερση θέματος εξαίρεσης της Προέδρου της Επιτροπής, από τη συνεδρία κατά την οποία θα εξεταζόταν η υπόθεση της Τράπεζας, έπρεπε να είχε εγερθεί κατά το στάδιο εκείνο, ενώπιον της Επιτροπής. Το Δικαστήριο έκρινε ορθή την πιο πάνω εισήγηση και έτσι απέρριψε και για τον λόγο αυτό την προσφυγή. Η Τράπεζα, προσέβαλε την απόφαση του Δικαστηρίου και για τα δύο

πιο πάνω θέματα, με αριθμό λόγων έφεσης.

Τα σχετικά γεγονότα καταγράφονται στην απόφαση. Προέκυψαν από ένορκες δηλώσεις και τεκμήρια που κατατέθηκαν, κατόπιν αδείας του Δικαστηρίου, εκ μέρους της Τράπεζας και από την ίδια την κ. Καλογήρου. Το Δικαστήριο, στη βάση αυτών, καθόρισε το θέμα το οποίο είχε να εξετάσει, δεδομένου του συγκεκριμένου λόγου ακύρωσης, ως εξής: «Το ζήτημα που αναδύεται προς επίλυση, αφορά το κατά πόσον, η Πρόεδρος της Επιτροπής, κα Καλογήρου, ούσα ενυπόθηκος οφειλέτης σε δύο δάνεια - των οποίων πρωτοφειλέτης ήταν ο σύζυγος της και τα οποία παρουσίαζαν καθυστερήσεις, με την Τράπεζα να αποστέλλει επιστολή περί ύπαρξης καθυστερήσεων στην ίδια, ως εγγυητή ενυπόθηκο, για πρώτη φορά στις 10.10.2013 και εν συνεχεία στις 14.11.2013, 19.12.2013 και 23.1.2014 και για καθυστερήσεις που παρουσίαζαν δύο λογαριασμοί της σε παραχώρηση πιστωτικών διευκολύνσεων - δημιουργούσαν κώλυμα στην ίδια να μετέχει, ως μέλος συλλογικού οργάνου και συγκεκριμένα στη θέση της Προέδρου, σε συνεδρίες που ακολούθησαν αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες διαπιστώθηκε η διερεύνηση τυχόν παραβάσεων από την Τράπεζα και ο διορισμός ερευνώντων λειτουργών (ημερομηνίας 4.2.2013), η εξέταση του πορίσματος (9.9.2013) και η κλήση της αιτήτριας να υποβάλει τις παραστάσεις της (3.10.2013), με καταληκτική συνεδρία την εδώ προσβαλλόμενη απόφαση, ημερομηνίας 28.2.2014.²»

² Προφανώς, εννοούσε 28.4.2014, όπως η αρχική αναφορά στην απόφαση.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αφού σχολίασε τα πιο πάνω γεγονότα, παρατήρησε τα εξής: *«Στην κρινόμενη περίπτωση, δεν διακρίνω την ύπαρξη καμίας έντασης ή οξύτητας στις σχέσεις της κας Καλογήρου με την Τράπεζα, έτσι ώστε να δημιουργείται ιδιάζουσα σχέση μεταξύ τους. Η εκκρεμότητα οικιστικού δανείου με πρωτοφειλέτη το σύζυγό της κας Καλογήρου και ενυπόθηκο οφειλέτη την ίδια, δεν μπορεί να ιδωθεί μεμονωμένα, αλλά σε συνάρτηση και με τον τρόπο που η Τράπεζα αξιώνει την τήρηση των συμβατικών της υποχρεώσεων στη σύμβαση δανείου, αλλά και τον χρόνο, καθώς επίσης και τη στάση και συμπεριφορά της ίδιας της Προέδρου.»*. Συνακόλουθα, διαπίστωσε *«...πως καμία ένταση και οξύτητα δημιουργήθηκε μεταξύ της Προέδρου της Επιτροπής και της ίδιας της Τράπεζας, σε τέτοιο βαθμό που να οδηγεί στην ύπαρξη ιδιάζουσας σχέσης που να δύναται να οδηγήσει σε πιθανότητα μεροληψίας εκ μέρους της Προέδρου έναντι της αιτήτριας.»*. Το Δικαστήριο, μετά και τις πιο πάνω διαπιστώσεις, ανέφερε καταληκτικά: *«Κατά την κρίση μου, ... τα πιο πάνω γεγονότα, δεν καταδεικνύουν την ύπαρξη ιδιαίτερου δεσμού ή ιδιάζουσας σχέσης ή εχθρότητας του μέλους του συλλογικού οργάνου προς το πρόσωπο που αφορά η κρινόμενη υπόθεση, ούτε έχει αποδειχθεί οποιαδήποτε εμπαθής διάθεση του μέλους έναντι του κρινόμενου, έτσι ώστε το μέλος αυτό να ασκήσει το δικαίωμα του να απέχει από τη σύμπραξή του στην έκδοση της σχετικής διοικητικής πράξης, αρμοδιότητα που αντιθέτως, όφειλε, εν τοιαύτη περιπτώσει, να ασκήσει ως υποχρέωση.»* Ως αποτέλεσμα, προέβη στην απόρριψη του συγκεκριμένου λόγου ακύρωσης, ως ανεδαιφικού.

Η διαφωνία της Τράπεζας σε σχέση με την υπό κρίση απόφαση του Δικαστηρίου, προσβάλλεται από διάφορες απόψεις με τους λόγους έφεσης 7 έως 13. Με αυτούς, οι ευπαίδευτοι συνήγοροι της Τράπεζας, ουσιαστικά, εισηγούνται ότι στη βάση της μαρτυρίας η οποία τέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, μέσω της μαρτυρίας και των επιστολών τεκμήρια 1 έως 4, διαφαίνεται ότι η Πρόεδρος της Επιτροπής, κα Καλογήρου, τελούσε σε «ιδιάζουσα σχέση» με την Τράπεζα. Τούτου, δεδομένου ότι η κ. Καλογήρου κατά τον ουσιώδη χρόνο γνώριζε πως τα δάνεια του συζύγου της με την Τράπεζα, δεν εξυπηρετούντο, ως οι σχετικές συμφωνίες δανείου, με ό,τι αυτό συνεπάγετο για την ίδια ως ενυπόθηκο εγγυήτρια σε σχέση με αυτά. Οι συνήγοροι της Επιτροπής υποστηρίζουν την απόφαση, σχετικά, του Δικαστηρίου.

Στην προκειμένη περίπτωση, τα γεγονότα στα οποία το Δικαστήριο βασίστηκε και οδηγήθηκε στην απόρριψη του υπό αναφορά λόγου ακύρωσης, αναφέρονται στα αποσπάσματα που παρατίθενται πιο πάνω από την απόφαση του. Συνοπτικά, η ουσία τους είναι ότι στο χρόνο που είχε προηγηθεί της απόφασης της Επιτροπής, στις 28.4.2014, η κ. Καλογήρου ήταν εγγυήτρια και ενυπόθηκος οφειλέτρια σε σχέση με δύο δάνεια του συζύγου της, τα οποία ο τελευταίος είχε αρχικά συνάψει με τη Λαϊκή Τράπεζα και στη συνέχεια, συνεπεία της Κ.Δ.Π. 104/2013³ μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου. Το ένα ήταν για

³ *Περί Πώλησης Ορισμένων Εργασιών της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd, Διάταγμα του 2013.*

ποσό €350.000 ενώ για το άλλο, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως οικιστικό, δεν αναφέρθηκε οποιοδήποτε ποσό. Κατά τους χρόνους που είχαν σταλεί στην κ. Καλογήρου οι τέσσερις επιστολές, τεκμήρια 1 έως 4, δηλαδή την περίοδο 10.10.2013 μέχρι 23.1.2014, τα εν λόγω δάνεια παρουσίαζαν καθυστερήσεις. Μέσω δε αυτών, η Τράπεζα πληροφορούσε την κ. Καλογήρου ότι βασιζόταν στις εξασφαλίσεις τις οποίες αυτή είχε παραχωρήσει σχετικά και πως επιφύλασσε όλα τα νομικά δικαιώματα της έναντι αυτής. Επομένως, κατά το χρόνο της λήψης της υπό κρίση απόφασης από την Επιτροπή, στις 28.4.2014, η Πρόεδρος της, κα Καλογήρου, οπωσδήποτε, γνώριζε τη δανειακή σχέση του συζύγου της με την Τράπεζα, όπως αυτή περιγράφεται πιο πάνω. Γνώριζε, επίσης, πως οι δόσεις των εν λόγω δανείων δεν καταβάλλονταν ως οι σχετικές συμφωνίες. Μάλιστα, όπως η ίδια η κα Καλογήρου ανέφερε, περί τις αρχές του 2014 ο σύζυγος της άρχισε διαβουλεύσεις με τους υπευθύνους της Τράπεζας για την αναδιάρθρωση των δανείων. Τούτο, τελικώς, επιτεύχθηκε περί το τέλος του 2015.

Όσον αφορά τα πιο πάνω γεγονότα, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία από την κ. Καλογήρου στην ένορκη δήλωση της, ότι η κατάσταση στην οποία αυτά βρίσκονταν, δηλαδή ως μη εξυπηρετούμενα, δεν αποτελούσαν πηγή ανησυχίας. Αναφερόταν, βεβαίως, στην μετά την κρίσιμη απόφαση της Επιτροπής, περίοδο, όταν το θέμα της αποπληρωμής τους είχε, με κάποιο τρόπο, διευθετηθεί. Με δεδομένη την προηγηθείσα κατάσταση πραγμάτων, όπως περιγράφεται πιο πάνω, η κ. Καλογήρου δήλωσε στην ένορκη δήλωση της ότι η αναδιάρθρωση

του οικιστικού δανείου επιτεύχθηκε μέσω διαβουλεύσεων «χωρίς καμία έχθρα ή αντιδικία ή αντιπαράθεση με την Τράπεζα Κύπρου». Το Δικαστήριο, το ίδιο, δέχθηκε τη θέση αυτή της κ. Καλογήρου, την οποία και διατυπώνει στο απόσπασμα που έχει προηγηθεί.

Σημειώνεται εδώ, προς άρση κάθε αμφιβολίας, ότι ο συγκεκριμένος λόγος ακύρωσης, δεν αποδίδει στην κ. Καλογήρου, έλλειψη υποκειμενικής αμεροληψίας, έναντι της Τράπεζας. Με το συγκεκριμένο λόγο ακύρωσης, στη βάση των γεγονότων που έχουν προαναφερθεί, γίνεται εισήγηση περί έλλειψης αποκλειστικά και μόνο, αντικειμενικής αμεροληψίας από μέρους της Προέδρου της Επιτροπής κ. Καλογήρου. Η πτυχή αυτή της εν λόγω αρχής, αναφέρεται στο πώς αντιλαμβάνεται ο τρίτος, αντικειμενικός παρατηρητής, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, την τυχόν παραβίασή της από την Επιτροπή, συνεπεία της συμμετοχής στην υπό αναφορά κρίσιμη συνεδρία της Προέδρου της. Ό,τι είχε ενώπιον του το συγκεκριμένο πρόσωπο προκειμένου να διαμόρφωνε την άποψη του σχετικά, ήταν τα γεγονότα που έχουν προαναφερθεί, όσον αφορά τη δανειακή σχέση της κ. Καλογήρου με την Τράπεζα και την επισφαλή κατάσταση στην οποία αυτά βρίσκονταν, κατά την εν λόγω περίοδο. Στην εικόνα υπεισέρχεται και το γεγονός των γνώσεων της κ. Καλογήρου στο χρηματοοικονομικό τομέα και, βεβαίως, η θέση της ως Προέδρου της Επιτροπής η οποία ήταν εξουσιοδοτημένη από το νόμο να επιτηρεί οργανισμούς όπως η Τράπεζα, που συνεπάγετο την άσκηση εξουσίας επί της τελευταίας, εφόσον

τούτο επιβάλλετο. Τα πιο πάνω θέματα εξετάζονται υπό το πρίσμα του *άρθρου*

42 του Νόμου. Στο βαθμό που ενδιαφέρει, προβλέπει τα εξής:

«42.—(1) Κάθε διοικητικό όργανο που μετέχει στην παραγωγή διοικητικής πράξης πρέπει να παρέχει τα εγγύα της αμερόληπτης κρίσης.

(2) Δε μετέχει στην παραγωγή διοικητικής πράξης πρόσωπο που έχει ιδιάζουσα σχέση ή συγγενικό δεσμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του τέταρτου βαθμού ή βρίσκεται σε οξεία έχθρα με το άτομο που αφορά η εξεταζόμενη υπόθεση ή που έχει συμφέρον για την έκβασή της.»

Η εφαρμογή των πιο πάνω προνοιών εξετάζεται στην *ΕΔΔ Αρ. 146/2021*

όπου αναφέρονται τα εξής:

«*Το εδάφιο (1) του άρθρου 42 του Νόμου*, είναι προφανές, ότι από τη διατύπωση καθιερώνει τη θεμελιακή αρχή της αμεροληψίας που πρέπει να διέπει τη λειτουργία ενός διοικητικού οργάνου, υπό οποιαδήποτε από τις δύο εκφάνσεις της, την υποκειμενική και την αντικειμενική, ώστε να διασφαλίζονται τα εγγύα για αμερόληπτη κρίση έναντι του πολίτη. Βέβαια, να λεχθεί πως, η εφαρμογή της εν λόγω αρχής στον τομέα του διοικητικού δικαίου, αναγνωρίστηκε στο Κυπριακό Δίκαιο από νωρίς, στην υπόθεση *Kallouris v. The Republic (1964) CLR 313*, με αναφορά σε νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας της Ελλάδος. Ιδιαίτερα διαφωτιστικό είναι το απόσπασμα από την απόφαση του Συμβουλίου στην υπόθεση *1187/1950 (Τόμος 1950Α, σελίδα 991)*, όπου αναφέρονται τα εξής: «*«Τα όργανα, των οποίων απαιτείται κατά νόμον η σύμπραξις διά την παραγωγήν διοικητικής τινος πράξεως, δέον όπως παρέχωσιν εγγύησιν αμερολήπτου κρίσεως. Ο κανών ούτος δεν αποτελεί το περιεχόμενον ηθικού μόνον αιτήματος της Πολιτείας δικαίου, αλλά συνιστά και νομικήν επιταγήν, ης η παράβασις επάγει ακυρότητα, όταν δεσμοί ή ιδιάζουσα σχέσις προς τα πρόσωπα, εις ά αφορά η κρινομένη υπόθεσις, η συμφέρον εις την έκβασίν της, δημιουργούσι τεκμήρια επηρεασμού του οργάνου, κλονίζοντα την πεποίθησιν του διοικουμένου επί το αδιάβλητον της κρίσεως αυτού.»*

Έκτοτε, η εν λόγω αρχή, εφαρμόστηκε και σε άλλες υποθέσεις, ειδικά, στο δημοσιοϋπαλληλικό τομέα του Διοικητικού Δικαίου. Στην αντικειμενική πτυχή, εμπίπτει κάθε περίπτωση η οποία, ως εκ των ιδιαίτερων περιστάσεων της, εύλογα οδηγεί τον ανεξάρτητο παρατηρητή στο συμπέρασμα ότι αυτή συνιστά παραβίαση της πιο πάνω αρχής. Σχετική επί τούτου είναι η απόφαση *Δημοκρατία v. Σολωμού (1998) 3 ΑΑΔ 769*. Επιπρόσθετα, στο *εδάφιο (2)* του πιο πάνω άρθρου, εξειδικεύονται οι πλέον συνηθισμένες προσωπικές, κατά κύριο λόγο, σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ των ανθρώπων ή σχέσεις που προκύπτουν συνεπεία της μεταξύ τους αλληλοεπίδρασης, και μπορεί να ταξινομηθούν, αναλόγως των περιστάσεων τους, σε οποιαδήποτε από τις εν λόγω δύο εκφάνσεις της. Η στοιχειοθέτηση

κάποιας από αυτές, συνεπάγεται, παραβίαση της γενικής αρχής, στο *εδάφιο (1)*, ανωτέρω. Εν πάση περιπτώσει, μια ξεχωριστή κατηγορία, κατά το *εδάφιο (2)*, είναι η «*ιδιάζουσα σχέση*». Για την ερμηνεία του όρου «*ιδιάζουσα*» η σχετική νομολογία παρέπεμψε σε λεξικό της ελληνικής γλώσσας. Τούτη, απαντά στην υπόθεση *Δημοκρατία ν. Σολωμού*, ανωτέρω, όπου *στη σελίδα 775*, αναφέρονται, σχετικά, τα εξής:

«*Ιδιάζουσα είναι η σχέση που ξεχωρίζει, που διαφέρει ή διακρίνεται από άλλη και ο δεσμός είναι σχέση που προϋποθέτει ή συνεπάγεται ηθικό, νομικό ή συναισθηματικό σύνδεσμο. (Βλ. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας Γ. Μπαμπινιώτη, Έκδοση 1998, σελ. 774 και 471).*»

Προς ανάδειξη του τρόπου εφαρμογής της εν λόγω θεμελιακής αρχής υπό περιστάσεις όπως αυτές της παρούσας υπόθεσης, σχετική είναι και κάποια νομολογία, στην οποία γίνεται ειδική αναφορά στην *ΕΔΔ Αρ. 146/2021*.

Μεταφέρονται εδώ, αυτούσια, τα σχετικά αποσπάσματα:

«*Πρέπει εδώ να γίνει, εκ νέου, αναφορά, στην υπόθεση Δημοκρατία ν. Σολωμού. Ειδικά, το απόσπασμα στις σελίδες 774 έως 775 είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικό, για τον τρόπο εφαρμογής της εν λόγω αρχής, σε περίπτωση όπως είναι η παρούσα. Αναφέρονται εκεί τα εξής: ‘Στην υπό κρίση υπόθεση δεν καλούμεθα να αποφασίσουμε κατά πόσον συνάγεται έλλειψη αμεροληψίας, γιατί εξάλλου, κανένα στοιχείο δεν προσκομίστηκε ενόπιόν μας προς τον σκοπό αυτό. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο τεκμαίρεται επηρεασμός της κρίσης του Γενικού Διευθυντή, έτσι που να κλονίζει την πεποίθηση του διοικούμενου για το αδιάβλητό της, επειδή σύστησε για προαγωγή το σύζυγο της ιδιαιτέρας του, χωρίς μάλιστα να αναφέρει το γεγονός αυτό στην ΕΔΥ. Είναι αυτή η σχέση ιδιάζουσα; Συνδέεται ο Γενικός Διευθυντής, ενόψει της επαγγελματικής σχέσης του με την ιδιαιτέρα του, διά δεσμού ή ιδιάζουσας σχέσης, όπως προνοεί ο Νόμος». Η απάντηση και στα δύο, πιο πάνω, ερωτήματα ήταν καταφατική.*

Ένα άλλο παράδειγμα, που εξετάζει τον τρόπο διασφάλισης της αντικειμενικής πτυχής της αρχής της αμεροληψίας, αποτελεί η υπόθεση *Pescador Valero v. Spain, Application no. 62435/2000, 24.9.2003*. Τα αποσπάσματα στις παραγράφους 27, 28 και 29, προσφέρουν μια ολοκληρωμένη εικόνα των γεγονότων και του τρόπου εφαρμογής της συγκεκριμένης αρχής στον τομέα της δικαστικής δικαιοσύνης. Αναφέρεται εκεί:

“27. It remains to be determined whether the applicant’s fears about the judge’s impartiality were legitimate, given the professional relations between the judge

and the other party to the proceedings, and whether these relations cast doubt on his objective impartiality. For the Court, the answer is yes. The judge was associate professor at the university and had had regular and close professional relations with the university for a number of years. Moreover, he had been receiving regular income from the university in respect of his teaching activities, and that income was not negligible (7,200 euros per annum according to the Government). J.B.L. had therefore concurrently performed the duties of a judge of the Higher Court of Justice of Castilla-La Mancha and those of an associate professor in receipt of income from the opposing party. In the Court's opinion, this situation could have raised legitimate fears in the applicant that Judge J.B.L. was not approaching his case with the requisite impartiality.

28. In the Court's view, these circumstances serve objectively to justify the applicant's apprehension that Judge J.B.L. of the Administrative Division of the Higher Court of Justice of Castilla-La Mancha lacked the requisite impartiality.

29. Consequently, in the present case there has been a violation of Article 6 § 1 of the Convention as regards the requirement of an impartial tribunal.”

Η παρούσα περίπτωση υπό το φως των πιο πάνω γεγονότων, εμπίπτει στην κατηγορία της «ιδιάζουσας σχέσης». Ακριβώς, όπως λέχθηκε και στην ΕΔΔ Αρ. 146/2021: *«Ο τρίτος, αντικειμενικός παρατηρητής, εύλογα, μπορούσε να θεωρήσει ότι με δεδομένες τις περιστάσεις, ανωτέρω, που περιέβαλλαν τη συγκεκριμένη δανειακή σχέση της κ. Καλογήρου με την Τράπεζα, ενδεχομένως η κρίση της, κατά τη λήψη της υπό αναφορά απόφασης της Επιτροπής, να μην ήταν αμερόληπτη. Οπωσδήποτε, οι εν λόγω περιστάσεις δεν θα τον άφηναν αδιάφορο. Εύλογα, θα δημιουργείτο στη σκέψη του η ύπαρξη κλίματος αντιπαράθεσης, ενδεχομένως και προβληματισμός κατά πόσο η Πρόεδρος της Επιτροπής κατά την άσκηση των καθηκόντων της θα διατηρούσε την αμεροληψία της ή ασυναίσθητα θα ενεργούσε μεροληπτικά στη διαμόρφωση της κρίσης της έναντι της Τράπεζας. Πρόκειται για το «τεκμήριο του επηρεασμού» στο οποίο γίνεται αναφορά στην υπόθεση **Δημοκρατία ν. Σολωμού**. Όπως αναφέρεται στο προαναφερθέν σύγγραμμα του **Ι.Γ. Μαθιουδάκη**, στην παράγραφο 157, η διασφάλιση της αρχής της*

αμεροληψίας «ενισχύει την έξωθεν καλή μαρτυρία», ενώ συγχρόνως, «προστατεύει και τον φορέα του οργάνου από ψυχοφθόρες συνειδησιακές συγκρούσεις ενόψει ηθικών, οικονομικών και επαγγελματικών αντικρουόμενων παραγόντων». Επομένως, διαπιστώνεται ότι στην προκειμένη περίπτωση υπήρξε παραβίαση της αντικειμενικής πτυχής της αρχής της αμεροληψίας, από μέρους της Επιτροπής, ως εκ της συμμετοχής σε αυτή της Προέδρου της, κ. Καλογήρου. Κατά συνέπεια, οι αφορώντες την πτυχή αυτή, λόγοι έφεσης, επιτυγχάνουν.

Η επικράτηση της πιο πάνω κατάληξης αναφορικά με το συγκεκριμένο λόγο ακύρωσης, εξαρτάται, από την απάντηση στο δεύτερο, από τα δύο θέματα ανωτέρω, που εξέτασε το Δικαστήριο, το οποίο χαρακτήρισε ως «δικονομική παράλειψη». Αφορούσε στο γεγονός ότι η θέση, πως υπήρξε παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας, δεν ηγέρθη ενώπιον της Επιτροπής, κατά την ως άνω κρίσιμη συνεδρία της. Στην πραγματικότητα, τούτη, ηγέρθη, πρώτη φορά, ενώπιον του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της υπό αναφορά προσφυγής. Ήταν δε η θέση, συναφώς, εκ μέρους της Επιτροπής ότι η Τράπεζα, εμποδιζόταν να το πράξει. Ο λόγος προς τούτο, ήταν επειδή θεωρείτο πως η Τράπεζα είχε από τότε στην κατοχή της το μαρτυρικό υλικό και δη τις επιστολές τεκμήρια 1 έως 4, που είχε αποστείλει στην κ. Καλογήρου, κατά την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσιμης απόφασης της, στις 28.4.2014.

Το Δικαστήριο έκανε δεκτή την πιο πάνω θέση της Επιτροπής. Ανέφερε δε

στην απόφαση του, με αναφορά και σε σχετική νομολογία⁴, τα εξής: «Είναι γνωστή, άλλωστε, η αρχή της νομολογίας, πως το θέμα της προκατάληψης, πρέπει να τίθεται με την πρώτη ευκαιρία ενώπιον του διοικητικού οργάνου για να το εξετάσει, σε περίπτωση που υπάρχει πλήρης γνώση των γεγονότων που θεμελιώνουν το ενδεχόμενο προκατάληψης, προκειμένου να προχωρήσει απρόσκοπτα η ενώπιόν του διαδικασία. Εφόσον ο διάδικος αδρανή να πράξει τούτο, τότε, το δικαίωμά του αυτό, θεωρείται ότι εγκαταλείπεται». Στήριξε την άποψη του, ανωτέρω, για την ύπαρξη πλήρους γνώσης, στο γεγονός, όπως το έθεσε, ότι τα συγκεκριμένα στοιχεία «προέρχονταν από την ίδια την Τράπεζα». Εν ολίγοις βρίσκονταν στην κατοχή της από το χρόνο που η υπόθεση της εξεταζόταν από την Επιτροπή.

Σχετικός με την απόφαση του Δικαστηρίου, όσον αφορά το πιο πάνω θέμα, είναι ο λόγος έφεσης 14. Με αυτόν επικρίνεται ως λανθασμένη η κρίση του Δικαστηρίου ότι ήταν «δικονομικά απαράδεκτος» ο χρόνος που η Τράπεζα επέλεξε να εγείρει θέμα παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας, κατά το **άρθρο 42 του Νόμου**. Οι ευπαίδευτοι συνήγοροι, εκατέρωθεν, ανέπτυξαν τις θέσεις τους, σε σχέση με το πιο πάνω θέμα, με αναφορά στην ίδια, βασικά, νομολογία που παρέπεμψε και το Δικαστήριο. Το ίδιο θέμα που τίθεται προς εξέταση με τον πιο πάνω λόγο έφεσης, εξετάστηκε και στην ΕΔΔ 146/2021, όπως έχει

⁴ Δημοκρατία v. Χατζηχάννας κ.ά., Α.Ε. 142/2005, ημερομηνίας 13.3.2007, Σισμάνη κ.ά. v. Δημοκρατίας κ.ά. (2007) 3 Α.Α.Δ. 420, Μάντζιαρης v. Δημοκρατίας (2007) 4B Α.Α.Δ. 737, Συμβούλιο Εφέσεων Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης κ.ά. v. Παναγή κ.ά. (ανωτέρω), Δημοκρατία v. Δρος Χριστοδούλου (ανωτέρω), ΣτΕ 1487/1997).

προαναφερθεί, ουσιαστικά, μεταξύ των ίδιων, κύριων, διαδίκων και στη βάση των ίδιων γεγονότων. Το Δικαστήριο, κατέληξε στην περίπτωση εκείνη, όσον αφορά τη νομική πτυχή, ως εξής:

«Τέτοιο θέμα, όπως το πιο πάνω, εξετάστηκε σε διάφορες περιπτώσεις από το Ανώτατο Δικαστήριο. Για σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, είναι σημαντική η διατύπωση, σχετικά, στην υπόθεση *Μάντζιαρης ν. Δημοκρατίας (2010) 3 Α.Α.Δ. 429*. Επρόκειτο για υπόθεση του ευρύτερου δημοσιοϋπαλληλικού τομέα, όπου το θέμα είχε εγερθεί με συγκεκριμένη ευκαιρία· δεν έχει σημασία να γίνει αναφορά στα γεγονότα της. Σε εκείνη την περίπτωση, λοιπόν, το Ανώτατο Δικαστήριο προς επίρρωση της αντίληψης, συναφώς, του πρωτόδικου Δικαστή, διατύπωσε την πάγια θέση της νομολογίας⁵, αναφέροντας στις σελίδες 432 έως 433 τα εξής: «Αναφορικά με τον πρώτο λόγο έφεσης θεωρούμε ότι ο ευπαιδευτος αδελφός Δικαστής καθοδηγήθηκε από ορθές αρχές της νομολογίας σύμφωνα με τις οποίες το θέμα της προκατάληψης πρέπει να τίθεται με την πρώτη δυνατή ευκαιρία και σε περίπτωση όπου, ενώ υπάρχει πλήρης γνώση των γεγονότων που θεμελιώνουν το ενδεχόμενο προκατάληψης, ο διάδικος αδρανεύει να το εγείρει, το δικαίωμά του θεωρείται ως εγκαταλειφθέν».

Προηγουμένως, στην υπόθεση *Δημοκρατία ν. Χατζηχάνα κ.α. (2007) 3 Α.Α.Δ. 116*, εξηγείται ότι η πιο πάνω θεώρηση είναι αναγκαία ώστε, η διαδικασία να προχωρεί απρόσκοπτα. Αφού διατυπώνεται ο κανόνας, ανωτέρω, αναφέρεται, επίσης, στις σελίδες 119 έως 120, με τον πλέον εμφαντικό τρόπο, πως «Δεν νοείται ο ενδιαφερόμενος να μένει σιωπηλός και ανάλογα με την τελική απόφαση του διοικητικού οργάνου όταν π.χ. δεν τον ευνοεί, να επιλέγει σε μεταγενέστερο στάδιο, και ειδικότερα ενώπιον του Δικαστηρίου να την προβάλλει. Σε τέτοια περίπτωση ο ισχυρισμός δεν θα εξεταστεί.». Επομένως, είναι βασικό ότι το Δικαστήριο για να δύναται να οδηγηθεί σε ασφαλές συμπέρασμα ότι διάδικος εγκατέλειψε το δικαίωμα του να εγείρει θέμα παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας, πρέπει να βεβαιώνεται, το ίδιο, ότι αυτός είχε πλήρη γνώση των γεγονότων, που δικαιολογούσαν την έγερση του σε προηγούμενο στάδιο, ενώπιον του διοικητικού οργάνου. Μέχρι την απόκτηση τέτοιας γνώσης, δεν θεωρείται ότι υπήρξε εγκατάλειψη του δικαιώματος για την προβολή του. Επομένως, δεν υπάρχει τέτοιος απόλυτος κανόνας, ως η εισήγηση, ανωτέρω, της εφεσείουσας.»

Στην προκειμένη περίπτωση, το σχετικό μαρτυρικό υλικό επί του οποίου η Τράπεζα στήριξε τον υπό αναφορά λόγο ακύρωσης, ήλθε στην επιφάνεια με

⁵ Αναφορικά με την Αίτηση του Χαράλαμπου Τσοουλιά (1989) 1 Α.Α.Δ. 62, Αναφορικά με την Αίτηση του Γιάννου Νικολαΐδη (1997) 1 Α.Α.Δ. 890 και Μιχαηλίδης κ.ά. ν. Σκαμπίλα (2001) 1 Α.Α.Δ. 1290

πρωτοβουλία των δικηγόρων της, σε χρόνο μετά την καταχώρηση της προσφυγής. Η κατάθεση του δε, έγινε ακριβώς, προς το σκοπό υποβολής και στήριξης του συγκεκριμένου λόγου, μάλιστα, κατόπιν συναίνεσης της Επιτροπής και βεβαίως με την άδεια του Δικαστηρίου. Επομένως, εύλογα, η έγερση του μπορούσε να γίνει όπως και έγινε, ενώπιον του, στο πλαίσιο της υπό αναφορά προσφυγής της Τράπεζας. Η θέση, επομένως, της Επιτροπής περί του αντιθέτου, δεν ευσταθεί, από οποιαδήποτε άποψη και αν αυτή ιδωθεί. Όπως λέχθηκε στην ΕΔΔ Αρ. 146/2021, *«Τίποτε λιγότερο από πραγματική γνώση των σχετικών γεγονότων, δεν είναι αρκετή για να δικαιολογεί την έγερση λόγου παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας από επηρεαζόμενο πρόσωπο. Εφόσον δε προκύψει τέτοια γνώση, το εν λόγω πρόσωπο μπορεί και πρέπει να εγείρει το θέμα με την πρώτη δυνατή ευκαιρία. Αυτός είναι ο κανόνας, όπως προκύπτει από τη σχετική νομολογία, μη εξαιρουμένης της πρόσφατης Αναθεωρητικής Έφεσης Αρ. 11/2015, Δημοκρατία ν. Δρ. Χριστοδούλου, 1.11.2021, η οποία, ουσιαστικά, υιοθετεί την προηγηθείσα σχετική επί του θέματος νομολογία.»*. Κατά συνέπεια, ο σχετικός λόγος έφεσης επιτυγχάνει. Όσον αφορά τους υπόλοιπους λόγους έφεσης, δεδομένης της πιο πάνω κατάληξης, δεν υπάρχει ανάγκη για εξέταση τους.

Για τους πιο πάνω λόγους, λοιπόν, η έφεση επιτυγχάνει, η δε απόφαση του Δικαστηρίου ημερομηνίας 27.5.2022 παραμερίζεται. Συνακόλουθα και η απόφαση της Επιτροπής, ημερομηνίας 28.4.2014, ακυρώνεται. Επιδικάζονται έξοδα υπέρ της εφεσείουσας και εναντίον της εφεσίβλητης, τα οποία να

υπολογιστούν από την Πρωτοκολλητή και να εγκριθούν από το Δικαστήριο.

Γ.Ν. ΓΙΑΣΕΜΗΣ, Δ.

Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΥ, Δ.

Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Δ.

/γκ